

Exploring informal personal names of Ternopil region, certain conclusions can be done. The study area is characterized by heterogeneity of name variant. This is because the Ternopil region belongs to different ethnographic regions (South Volhynia, Western Podillya and Opillya). Historical relatedness to the territory of different countries and the impact of their policies on the cultural traditions of the inhabitants have left their mark in anthroponymicon.

Key words: *anthroponym, personal name variant, unofficial naming field, formants.*

Надійшла до редакції 13.06.2015

УДК 81'373.232: 81'373.6

Н. Б. Вирста

*кандидат філологічних наук,
викладач кафедри німецької філології та методики
викладання німецької мови факультету іноземних мов
Тернопільського національного педагогічного університету
e-mail: nataljabahrij@ukr.net*

УКРАЇНСЬКІ ТА НІМЕЦЬКІ ПРИЗВИЩА, МОТИВОВАНІ ПРИЗВИСЬКАМИ — НЕОСОБОВИМИ АПЕЛЯТИВАМИ

У статті проаналізовано сучасні українські та німецькі прізвища, мотивовані прізвиськами — неособовими апелятивами, зокрема здійснено їх лексичний і семантичний аналіз.

Ключові слова: *прізвище, прізвисько, апелятив.*

Прізвисько — це додаткове неофіційне іменування, дане людині іншими людьми відповідно до її характерних рис, обставин, що супроводжують її у житті, за якоюсь аналогією, за походженням та іншими мотивами [3, с. 31; 4, с. 83]. Усі прізвиська можна розділити на сімейно-родові (спадкові) та індивідуальні. «По відношенню до перших, — зазначає Г. Бучко, — вживається в основному термін прізвисько, для других нема єдиного однозначного терміна. Іноді їх називають також прізвиськами, але частіше — назвами «по-вуличному», придомками, прозивками» [1, с. 60].

Індивідуальні прізвиська присвоювалися особі часто вже в зрілому віці або й раніше, але вже як самостійно діяльному суб'єкту, і не мали загального поширення; вони породжувалися тим колом людей, у якому особа знаходилася щодня. Матеріал для таких прізвищ черпався здебільшого із діалектної й вузьколокальної, також загально-вживаної лексики.

Характеристика змісту, аналіз словотвірної будови спадкових та індивідуальних прізвищ, які послужили основою для прізвищ, викладені у багатьох дослідницьких працях українських та німецьких вчених (Г. Бучко, Р. Керста, І. Ковалик, І. Сухомлин, М. Худаш; А. Heintze, K. Kunze, D. Nübling, M. Gottschald, W. Seibike та ін.).

В етимонах сучасних прізвищ практично не можна розпізнати генетично автохтонні відапелятивні імена у функції спадкових прізвищ або індивідуальні прізвиська. Як слушно зауважив В. Ташицький, «провести межу між прізвищами, утвореними від давніх слов'янських імен на зразок *Баран*, *Сокіл*, *Білик* і под., та прізвищами, утвореними від співзвучних пізніших прізвищ, не можливо» [8, с. 12]. Німецький дослідник К. Кунце зауважує, що назви тварин послужили основою для великої кількості давньогерманських імен, наприклад: *Arnchild* (*Adler* + *Kampf*), *Wolfgang* (*Wolf* + (*Waffen*)*gang*), *Bernhard* (*Bär* + *stark*). Загалом у давньогерманських іменах зафіксовано назви таких тварин: *Adler* (орел¹), *Bär* (ведмідь), *Bock* (баран), *Eber* (кабан), *Falke* (сокіл), *Hirsch* (олень), *Hund* (собака), *Krähе* (ворона), *Marder* (куна), *Rabe* (ворон), *Roß* (кінь), *Schwan* (лебідь), *Stier* (бик), *Widder* (баран), *Wolf* (вовк), *Wurm* (змія, дракон) [7, с. 27].

Більшість сучасних українських дослідників регіональної антропонімії (П. Чучка, Г. Бучко, Г. Бачинська, Л. Кравченко) об'єднують прізвища, мотивовані спадковими та індивідуальними прізвищами, в одну групу, оскільки базою обох типів прізвищ послужили лексеми рідної мови (загальнонародні, діалектні, іноді okazionalnі), які належать до двох основних розрядів лексики: особові апелятиви («*nomina personalia*») і неособові апелятиви («*nomina impersonalia*»).

Мета роботи — дослідити українські та німецькі прізвища, мотивовані прізвищами, виявити спільні та відмінні ознаки цих прізвищ

¹ Тут і далі при перекладі з німецької мови на українську користуємося великим німецько-українським словником (ВНУС).

щодо лексичного складу та семантики основ. Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі **завдання**:

- 1) скласти список українських та німецьких прізвищ, мотивованих прізвиськами;
- 2) встановити, які розряди онімної та апелятивної лексики стали етимонами прізвищ, мотивованих прізвиськами;
- 3) дослідити семантику прізвищевих основ;

Об'єктом нашого дослідження послужили сучасні українські та німецькі прізвища, мотивовані прізвиськами — неособовими апелятивами. **Предметом** розгляду у цій статті є лексико-семантична характеристика прізвищ зазначеного типу. Прізвища для аналізу почерпнуто головним чином із сучасних українських та німецьких лексикографічних джерел, а також власних матеріалів дисертації «Становлення та розвиток антропонімії Покуття». У статті проаналізовано понад 600 українських і майже 500 німецьких прізвищ.

Антропоніми, сформовані з лексики «*nomina impersonalia*», первісно характеризували людину метафорично, за її відношенням до певних реалій чи подій. Частина таких іменувань, які знаходимо в сучасних прізвищах, сформувалася ще в глибоку давнину, і первинно функціонувала як традиційні автохтонні відапелятивні власні імена, що присвоювалися дитині при народженні з певною забобною або містичною метою. Пізніше такі імена не витримали конкуренції з християнськими власними іменами і почали вживатися у функції других імен особи. Тенденція до вживання слов'янських автохтонних імен у такій функції намітилася ще в давньоруську добу, і вже в українській антропонімії XIV–XVII ст. «ці антропоніми поступово стали втрачати свою первісну онімичну семантику, передаватись у спадок і таким чином переходити в розряд сімейно-родових прізвиськ, а потім прізвищ» [2, с. 144]. К. Кунце зазначає, що вже в Ранньому Середньовіччі, тобто приблизно у VIII–IX ст., давньогерманські імена передавалися у спадок: від батьків до дітей, від господаря до слуг [7, с. 31].

Так само в основі прізвищ відображені іменування, дані першоносію не при народженні, а присвоєні індивідуально у певному (переважно зрілому) віці за якоюсь характерною ознакою. Базою для таких назв часто ставала діалектна, вузьколокальна лексика, яка тепер є не оціненим джерелом культурно-історичної інформації про досліджу-

вані регіони, оскільки багато лексем, які знаходимо в цих прізвищах, не зафіксовані в словниках української та німецької мови.

Прізвища, мотивовані іменниками — неособовими апелятивами, становлять приблизно 10 % у списку 200 найчастотніших прізвищ Німеччини та України, тобто є однаково продуктивними в обох країнах. Найбільшу кількість носіїв, від 60000 до 20000, мають такі українські та німецькі прізвища (в порядку спадання): *Мороз, Кулик, Вовк, Жук, Сорока, Голуб, Деркач, Заєць, Горобець, Шнак; Wolf (вовк), Fuchs (лис), Hahn (нівень), Vogel (птаха), Winter (зима), Sommer (літо), Haas (Hase «заєць»), Bart (борода), Nagel (цвях), Vock (баран)*.

Приблизно 4 % українських прізвищ, етимонами яких послужили прізвиська — неособові апелятиви, демонструють іншомовні лексеми, запозичені з польської, румунської, німецької мов: *Брудка, Брутка* (пол. *bródka* «борідка»), *Вольф* (нім. *Wolf* «вовк»), *Вонсуль* (пор. пол. *wąs* «вус»), *Врубель* (пол. *wróbel* «горобець»), *Големба, Гломба* (пол. *gołąb* «голуб»), *Гонсьор* (пол. *gęsior* «гусак»), *Земба* (пол. *zięba* «зяблик»), *Кендзьор* (пол. *kędzier* «кучер»), *Кишж* (пол. *krzyż* «хрест»), *Сковрінок* (пол. *skowronek* «жайворонок»), *Фукс* (нім. *Fuchs* «лис»), *Шельонжек* (пор. пол. *szeląg* «старовинна українська найдрібніша монета польського походження»). Так само багато німецьких прізвищ аналізованої групи мають в основі запозичені лексеми: *Baran, Broda, Holub, Kohout, Kotzur, Sokoll, Sowa, Sroka, Wrobel* [5, с. 56].

Етимонами прізвищ аналізованої групи виступають лексеми різних тематичних груп (подаємо їх у порядку зменшення кількісних презентацій; багатозначні лексеми прираховуємо до якоїсь конкретної групи за першим значенням, зафіксованим у лексикографічних джерелах).

1. Назви істот (крім людей). Назви тварин, птахів та інших живих істот з найдавніших часів були тими лексемами, які використовувались для іменування людей, про що свідчать як автохтонні імена, так і давніші та сучасні індивідуальні прізвиська. Оскільки одні й другі ставали спадковими іменуваннями, то тепер знаходимо їх в основах прізвищ.

В основах українських та німецьких прізвищ відображені переважно назви тварин, птахів, риб, плазунів, типових для території Європи. Найчастіше — це назви диких птахів, дещо менше — диких звірів: *Бобер, Ворона, Гава, Гоголь, Заєць, Зозуля, Кабан, Кая, Крим, Лебідь, Лелик, Лис, Орел, Перепелиця, Пугач, Синиця, Снігур, Сова, Сокіл, Соловій, Сорока, Сорокопуд, Суслик, Тетера, Тур, Туриця, Тхір, Цап, Чиж,*

Чорногуз, Шпак, Шур; Adler (орел), Amsel (дрізд), Auerhahn (тетеря), Bär (ведмідь), Biber (бобер), Eichhorn (білка), Eule (сова), Falke (сокіл), Hamster (хом'як), Löw (лев), Luchs (пись), Rebhuhn (куринка), Ricke (косуля), Specht (дятел).

Значно менше є прізвищ, в основі яких відображені назви свійських тварин та птиці: Голуб, Бугай, Волик, Гусонька, Курочка; Gans (гуска), Gockel (півень), Hammel (баран), Kalb (теля), Kuh (корова), Lamm (ягня), Ziege (коза).

Менш чисельною є група назв риб, земноводних та плазунів: Змія, Карась, Окунь, Рак, Стонога, Черв'як; Fisch (риба), Frosch (жаба), Krebs (рак), Lachs (лосось), Molch (саламандра), Natter (вуж), Otter (гадюка).

Етимони кількох прізвищ демонструють назви комах: Гнида, Жук, Кліш, Комашко, Мотиль, Муха, Паук, Хрущ, Шершень; Biene (бджола), Fliege (муха), Käfer (жук), Laus (блоха), Motte (міль), Wespe (оса).

Прізвища аналізованої тематичної групи є переважно непохідними іменниками чоловічого роду. Серед суфіксальних в українській мові вирізняються утворення на **-ак, -ан, -ач, -ик, -ук, -ун**, а в німецькій — на **-er, -el**.

2. Назви на означення знарядь праці, предметів домашнього вжитку, рухомого та нерухомого майна. У цій групі найбільше назв знарядь праці та їх частин, пор. українські прізвища: Буздиган (буздиган «залізна булава» ЕС¹), Гвіздь, Гоблик, Держак, Кий, Клевець (клевець діал. «молоток» ВТС), Клюсак (клюсак зах. «кривий ніж, різак» ВТС), Ковбінька (пор. ковінька «палиця з загнутим кінцем» ВТС), Лопатка, Мачуга (пор. мачуга «дрюк, булава» ЕС), Мотичка, Різак, Росоха, Тичина, Тринога, Цапар (цапар «пристрій для кошення сіна» Гр.), Чепига (пор. чепіга «рукоятка в плузі»), Чепіль (чепіль «ніж» Гр.).

Широко представленими етимонами українських прізвищ є також назви предметів повсякденного вжитку, хатнього начиння: Веретка / Веретко, Кіш, Костур, Коцюба, Кочерга, Кошик, Кошіль, Куфлик, Кушка, Магаль (пор. магаль «маглівниця»), Макогін, Покривка, Покришка, Рогач, Саган (саган «котел, великий горщик» Гр.), Торба, Фляга, Швайка (швайка «товсте шило» Гр.).

¹ Прізвища, похідні від застарілих, діалектних або невідомих назв, паспортизуємо за словниками Грінченка (Гр.), великим тлумачним словником (ВТС), етимологічним словником (ЕС) без вказівки на сторінку, оскільки словникові статті розміщені в алфавітному порядку.

Етимони абсолютної більшості прізвищ, які ми віднесли до цієї тематичної групи, демонструють діалектні лексеми: *Батура* (*батура* «великий батіг, нагайка» ВТС), *Варцаба* (*варцаба* «лутка» ВТС), *Гнип* (пор. *гнип* «короткий шевський ніж» ВТС), *Куфа* (*куфа* «бочка», «барило» ВТС), *Сануга* (*сануга* «пужално» Гр.), *Чипавка* (*чипавка* «жердина на даху клуні» Гр.), *Шайда* (*шайда* «частина ткацького верстата» ВТС).

Майже усі прізвища аналізованої групи ілюструють назви предметів, які давно вийшли з ужитку: *Калита* (*калита* заст. «мішок з грошима», «паляниця з медом» ВТС), *Мажа* (*мажа* заст. «чумацький віз», також діал. «віз» ВТС), *Ціпух* (*ціпух* заст. «ціпура» ВТС), *Хожжай* (*хожжай* заст. «мішок чи клунок з товарами, що його дрібні торговці носили на спині» ВТС).

У німецькій ономастичній літературі прізвища, мотивовані назвами знарядь праці чи предметів домашнього вжитку, прийнято відносити в групу прізвищ, мотивованих непрямими назвами професій (*indirekte Berufsnamen*), тобто ремісника називали за тим, чим він працює або що виготовляє. Мельника у Середньовіччі називали *Habermehl* (*вівсяна мука*), *Staub* (*порох*), *Kornrumpf* (*Korn* «зерно», *Rumpf* «тулуб»), *Mehlhose* (*Mehl* «мука», *Hose* «штани»); коваля — *Vofshammer* (*boßen* діал. «сильно вдаряти», *Hammer* «молот»), *Hammer* (*молот*), *Hufnagel* (*нідковний цвях*), *Flamm* (*полум'я*); кухаря — *Schaumluffel* (*ложка з дірками*), багатого купця — *Pfeffersack* (*мішок з перцем*) [5, с. 46].

Досить продуктивними, як зазначає А. Гайнце, в основах німецьких прізвищ є назви хатнього начиння, багато з них сьогодні вже вийшли з ужитку: *Feuerhake* (*кочерга*), *Kessel* (*казан*), *Wiegelmesser* (*ніж*), *Kniep*, *Knief*, *Kneff* (пор. нім. *Kneif*, *Kneip* «шевський ніж»). Багато прізвищ мотивовані назвами знарядь праці в полі: *Pflug* (*плуг*), *Pflugeisen* (*леміш*), *Rollwagen* (*віз*), *Spannnagel* (*шворінь*) [5, с. 46].

Характерними для німецької антропонімії є прізвища, мотивовані назвами зброї: *Axt* (*сокира*), *Breitbeil* (*сокира*), *Armbrust* (*арбалет*), *Pfeil* (*стріла*) *Feuerrohr* (*зброя*, дослівно «вогняна труба»).

За структурою аналізовані українські прізвища є переважно похідними утвореннями. Переважають у цій групі іменувань суфіксальні іменники жіночого роду на **-ка**. Більшість прізвищ на **-ка** має паралельну форму на **-ко**: *Водянка* / *Водянко*, *Прядка* / *Прядко*, *Сокирка*

/ Сокирко та ін. Абсолютна більшість німецьких прізвищ зазначеної групи є композитними утвореннями, з ним більша частина є okazіональними, вузько локальними лексемами, які не засвідчені у сучасних лексикографічних джерелах: *Fetthake* (пор. *Fett* «сало, смалець», *haken* «рубати»), *Ölhafen* (Öl «олія», *Hafen* «глиняний горщик»).

3. Назви рослин, їх плодів та частин. Прізвища, етимонами яких є лексеми цієї групи, співвідносні найчастіше з назвами сільськогосподарських культурних рослин, їх плодів та частин: *Буряк*, *Гарбуз*, *Горох*, *Кавун*, *Колос*, *Пастернак*, *Перець*, *Стеблина*, *Струк*, *Хміль*, *Цибуля*, *Ягода*; *Apfel* (яблуко), *Birne* (грушка), *Knoblauch* (часник), *Rübe* (буряк), *Zwiebel* (цибуля).

Рідше в основах прізвищ відображені назви диких рослин та їх частин: *Береза*, *Верес*, *Граб*, *Дуб*; *Eiche* (дуб), *Espe* (осика), *Heidekraut* (верес), *Holzapfel* (дике яблуко).

Українські прізвища цієї групи є переважно суфіксальними утвореннями на **-ка** / **-ко**: *Липка* / *Липко*, *Ріпка* / *Ріпко*, *Фіалка* / *Фіалко*, *Шишка* / *Шишко*; *Gruszka* / *Gruszko*, *Sliwka*, а німецькі прізвища — не похідними іменниками: *Vuche* (бук), *Dill* (крин), *Eibe* (тис), *Kohl* (капуста).

4. Назви продуктів харчування, страв. Абсолютна більшість етимонів українських прізвищ, омонімічних з назвами страв, напоїв і взагалі продуктів харчування, є діалектними лексемами: *Балабух* (балабух «невеличка булочка, спечена або зварена в воді» Гр.), *Гамула* (гамула «каша з яблук із медом», «надміру загущена рідка страва» ВТС), *Гардаман* (гардаман «міцна горілка» Гр.), *Джумига* (джумига «баланда» ВТС), *Дзяма* (дзяма «яловичий відвар» ВТС), *Логаза* (логаза «ячмінна крупа; каша з цілих зерен обдертого ячменю» ЕС). Загальноживані лексеми відбиті в прізвищах: *Борщ*, *Бублик*, *Булка*, *Бульба*, *Вергун*, *Капусняк*, *Квас*, *Ковбаса*, *Коровай*, *Молочко*, *Налисник*. За структурою більшість українських прізвищ цієї тематичної групи омонімічні з суфіксальними іменниками жіночого роду на **-ка** (часто замінене на **-ко**): *Галушко*, *Маслянка* / *Маслянко*, *Перепічка* (перепічка «корж із кислого тіста»), *Сироватка*, *Стиранка* / *Стиранко* (стиранка зах. «затірка» ВТС).

Більшість німецьких прізвищ цієї групи є за структурою композитами, які найчастіше містять компоненти: **-Brot** (хліб): *Hirsebrod*, *Truckenbrod*, *Weichbrod*; **-Milch** (молоко): *Schlegelmilch*, *Süßmilch*;

-*Fleisch* (м'ясо): *Kalbfleisch, Rindfleisch*; -*Bier* (пиво): *Bösbier, Dünnerbier, Gutbier*; -*Wein* (вино): *Altwein, Gutwein, Süßwein*; -*Wurst* (ковбаса): *Bratwurst, Leberwurst*.

Кілька прізвищ є за структурою непохідними або суфіксальними іменниками: *Brezel* (крендель, бублик), *Kdse* (cup), *Kuchen* (пиріг), *Schmer* (смалець). У прізвищах цього типу представлені назви страв, які сьогодні вже невідомі: *Moras* (вино з шовковиці), *Gossenbrod* (менлий хліб з салом), *Sauermot* (кислий сік).

5. Назви анатомічні. Незначна кількість іменувань цієї групи співвідносна з загальноновживаними лексемами, про що свідчать українські та німецькі прізвища: *Головка, Грива, Кендюх, Кулак, Легеня, Селезінка, Серденько, Скула, Хребет, Чуб, Шийка; Bart* (борода), *Hirn* (мозок), *Ohr* (вухо), *Mund* (рот), *Zahn* (зуб), *Zeh* (палець ноги). Більшість прізвищ цієї групи омонімна з анатомічними назвами, що є діалектними словами: *Варга* (варга «губа» ВТС), *Говда* (пор. *говда* «голова, макітра» ВТС), *Коцюруба* (пор. *куцюруб* «скалічений палець» Гр.), *Палюх, Циб* (пор. *циба* «довга нога» Гр.); *Lippke, Lippl* (пор. нім. *Lippe* «губа»), *Schnappel* (пор. нім. *Schnabel* «дзьоб»).

6. Назви абстракцій. Багато прізвищ Покуття мотивуються абстрактними назвами, що належать до загальноновживаної лексики: *Безпека, Громада, Декрет, Доля, Думка, Дух, Жалоба, Журба, Знак, Кабала, Кривда, Панахида, Природа, Розум, Сміх, Шелест, Шкода; Geiz* (жадібність), *Glanz* (блиск), *Glück* (щастя), *Kraft* (сила), *Kummer* (горе), *List* (хитрість), *Zank* (сварка), *Zorn* (гнів).

7. Назви предметів одягу. Частина прізвищ, омонімних з назвами предметів одягу, засвідчує в своїх основах загальноновживані лексеми, подекуди уже частково застарілі: *Бекеша* (бекеша «вид верхнього одягу: крита сукном овеча шуба з талією» Гр.), *Бриль, Бурка, Гуня* (гуня заст. «верхній суконний одяг» Гр.), *Капець, Ковпак, Очкур* (очкур «пояс або шнур, яким стягують штани або шаровари» ВТС), *Петелька, Халявка / Холявка, Холява, Шуба*. Німецькі прізвища аналізованої тематичної групи є композитами, застарілими, часто оказіональними лексемами: *Eisenhut* (шолом), *Harnisch* (лати), *Kurzrock* (короткий камзол), *Wintermantel* (зимове пальто), *Rotschuh* (червоний черевик).

Інші тематичні групи назв, які виступили етимонами аналізованих у цьому підрозділі прізвищ, є малочисельними. Це — **назви явищ природи, часових понять, днів тижня**: *Бура, Вересень, Весна, Гроза, Зима,*

Квітень, Листопад, Роса, Серeda, Слота, Суховій, Хмара, Червень; Winter (зима), Sommer (літо), Frühling (весна), Herbst (осінь), Hornung (лютий), Lenz (весна), Mai (травень), März (березень), Montag (понеділок) назви рельєфу: Байрак, Баюра, Горбик, Дімброва, See (озеро), Meer (море), Berg (гора) назви одиниць виміру та грошей: Букат (букат зах. «шматок» ВТС), Гамза (гамза заст. «скарбниця, гроші, золото» ВТС), Кусень, Півторак (півторак зах. «усе мірою в півтора рази» ВТС), Срібняк, Фалат (фалат діал. «шматок» ВТС), Шістка; Fünfschilling (п'ять шиллінгів), Weisspfennig (білий пфеніг); назви речовин та матеріалів: Глинка, Камінь, Кремінь, Кристал, Порох, Салітра; Stein (камінь), Lehm (глина).

Висновки. Прізвища аналізованої групи є неоціненним джерелом відомостей про минуле, несуть інформацію про господарське життя краю, зберігають назви предметів, страв, одягу, які сьогодні вже вийшли з ужитку. Як бачимо, українська й німецька антропонімія виявляють здебільшого спільні риси щодо назв тварин, рослин, відбитих у сучасних прізвищах. Значна частина прізвищ, мотивованих назвами знарядь праці, страв, одягу, пов'язана з типовими для українців землеробством, скотарством, веденням домашнього господарства. Німецькі прізвища демонструють більше назв, пов'язаних із військовою справою та виготовленням обладунків, зброї; пивоварінням, торгівлею.

Перспективність подальшого дослідження — це порівняльний аналіз структури та способів творень прізвищ, мотивованих прізвищами.

Список використаної літератури

1. Бучко Г., Бучко Д. Неофіційні та сімейно-родові іменування в сучасній антропонімії Бойківщини / Ганна Бучко, Дмитро Бучко // *Przezwiszka i przydomki w językach słowiańskich. Część I : Rozprawy Slawistyczne 14 UMCS, 1998 / Pod redakcją Stefana Warchoła.* — Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, 1998. — S. 59–69.
2. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові імена в побуті українців XIV–XVII ст. / М. О. Демчук. — К. : Наукова думка, 1988. — 172 с.
3. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. — Москва, 1978.
4. Худаш М. Л. З історії української антропонімії / М. Л. Худаш. — К. : Наукова думка, 1977. — 236 с.

5. Duden. Lexikon der Familiennamen. — Mannheim u.a., 2005. — 719 S.
6. Heintze A. Die deutschen Familiennamen / Albert Heintze. — Halle, 1914. — 266 S.
7. Kunze K. dtv-Atlas Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet. 5.Aufl. / Konrad Kunze. — München, 2004.
8. Taszycki W. Polskie nazwy osobowe / Witold Taszycki. — Kraków, 1924. — 32 s.

Список використаних джерел

Вирста Н. Б. Становлення та розвиток антропонімії Покуття : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.01 / Вирста Наталія Богданівна. — Тернопіль, 2012. — 437 с.

Популярні прізвища та імена України: [Електронний ресурс]. — URL: <https://sites.google.com/site/uaname/popularnist-prizvis/misca-1---10000> (Дата звернення: 15.04.2015).

Редько Ю. К. Словник сучасних українських прізвищ : у 2 томах / Ю. К. Редько. — Львів, 2007. — Т. 1 : А–М. — XXVI, 720 с. — Т. 2 : Н–Я. — 721–1438 с.: табл.

Die Siebenbürgisch-Sächsischen Familien-Namen (Fritz Keintzel-Schön), Editura Academiei Bucuresti. — Böhlau Verlag, Köln, 1976.

Duden. Lexikon der Familiennamen. 2. Aufl. Mannheim u.a., 2008. — 719 S.

Familiennamenbuch des sächsischen Vogtlandes : auf der Grundlage des Materials der Kreise Plauen und Oelsnitz : [mit einer Übersichtskarte]. — Berlin : Akademie Verlag, 1992. — 234 S.

Умовні скорочення

ВНУС — Великий німецько-український словник: Близько 170000 слів / Уклад. В. Мюллер. — Київ: Вид. Дім «Чумацький шлях», 2005. — 788 с.

ВТС — Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / В'ячеслав Тимофійович Бусел (уклад. та голов. ред.). — К. : Перун, 2005. — 1728 с.

Гр. — Словарь української мови : в 4 т. / НАН України ; Інститут української мови / Борис Дмитрович Грінченко (упоряд. з дод. власного матеріалу). — К. : Наук. думка, 1996. — Т. 1–4.

ЕС — Етимологічний словник української мови : у 7 т. / голов. ред. О. С. Мельничук ; уклад. : Р. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, А. П. Критенко. — К. : Наукова думка, 1982. — 2006.

Вирста Н. Б.

кандидат филологических наук
преподаватель кафедры германской филологии и методики преподавания немецкого языка факультета иностранных языков
Тернопольского национального педагогического университета
e-mail: nataljabahrij@ukr.net

УКРАИНСКИЕ И НЕМЕЦКИЕ ФАМИЛИИ, МОТИВИРОВАННЫЕ ПРОЗВИЩАМИ — НЕЛИЧНЫМИ АПЕЛЛЯТИВАМИ**Резюме**

В статье проанализированы современные украинские и немецкие фамилии, мотивированные прозвищами — неличными апеллятивами, в частности осуществлен их лексический и семантический анализ.

Ключевые слова: фамилия, прозвище, апеллятив.

Yyrsta N.

Ph.D.,
Department of Foreign Languages
Ternopil National Pedagogical University
e-mail: nataljabahrij@ukr.net

UKRAINIAN AND GERMAN FAMILY NAMES, MOTIVATED BY THE NICKNAMES**Abstract**

The article analyzes the modern Ukrainian and German family names, motivated by the nicknames, in particular their lexical and semantic analysis. The purpose of research is to investigate Ukrainian and German names, motivated by the individual nicknames, and to identify common and distinctive features of these names on lexical and semantic basis. The object of our study is based on modern Ukrainian and German names, motivated by the nicknames (impersonal appellatives). The subject of our study is lexical-semantic characteristic of these names. The names for the analysis are derived mainly from modern Ukrainian and German lexicographical sources. In general, the article analyzes more than 600 Ukrainian and nearly 500 German family names. The analyzed names are motivated by different thematic groups: names of animals, birds, plants, tool names, names of food and clothing. The names of the analyzed groups are an invaluable source of information about the past, especially about the economic life of the region in the Middle Ages, preserve the names of objects, food, clothing, which today are obsolete.

Key words: surname, nickname, appellative.

Надійшла до редакції 08.05.2015